

rappport

IVL Svenska Miljöinstitutet AB

Vilket stöd behöver företag och
organisationer inom
kemikalieområdet?
En förstudie

Eliana Alvarez Ann-Beth Antonsson Harald Frostling

B 1511

Stockholm, oktober 2002

Organisation/Organization IVL Svenska Miljöinstitutet AB IVL Swedish Environmental Research Institute Ltd.	RAPPORTSAMMANFATTNING Report Summary
Adress/address Box 21060 100 31 Stockholm	Projekttitel/Project title
Telefonnr/Telephone 08-598 563 00	Anslagsgivare för projektet/ Project sponsor
Rapportförfattare/author Eliana Alvarez, Ann-Beth Antonsson, Harald Frostling	
Rapportens titel och undertitel/Title and subtitle of the report Vilket stöd behöver företag och organisationer inom kemikalieområdet? En förstudie What support do companies and organisations need regarding chemicals. A pilot study	
Sammanfattning/Summary När det gäller användning av kemikalier finns det många olika lagar och regler som ska följas av de företag som hanterar kemikalier. Tillsynen sköts av flera myndigheter. Intervjuer har gjorts med företrädare för berörda myndigheter, för arbetsmarknadens parter, för tre mindre företag och organisationer som på olika sätt arbetar med frågor om kemikalier och arbetsmiljö. Studien visar att det finns behov av förbättringar på flera olika områden bl a <ul style="list-style-type: none">- förbättrad samordning mellan de ansvariga myndigheterna Arbetsmiljöverket, Räddningsverket, Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen- förbättrad kontroll av varuinformationsblad (säkerhetsdatablad)- mer av handfasta arbetsmaterial som hjälper speciellt mindre företag att leva upp till gällande regler. Detta anges som ett högprioriterat område- ett tydligare nätverk av experter inom kemikalieområdet, som kan bistå med expertkunskande till bl a arbetsmarknadens parter och till företag- flera av de insatser som behövs, skulle kunna samordnas via en arbetsmiljöportal.	
Nyckelord samt ev. anknytning till geografiskt område eller näringsgren /Keywords Kemikalier, lagstiftning, behov, företag, myndigheter, fackförbund, arbetsgivarorganisationer	
Bibliografiska uppgifter/Bibliographic data IVL Rapport/report B 1511	
Beställningsadress för rapporten/Ordering address IVL, Publikationsservice, Box 21060, S-100 31 Stockholm fax: 08-598 563 90, e-mail: publicationservice@ivl.se , eller via www.ivl.se	

Innehållsförteckning

Sammanfattning av förslag till åtgärder.....	3
1. Bakgrund	5
2. Mål.....	5
3. Metod.....	5
4 Myndigheter	7
4.1 Myndigheter och deras kontakt med företag	7
4.1.1 Frågor och problem.....	7
4.1.2 Inspektioner och sanktioner	8
4.2 Företagens behov när det gäller kemiska produkter enligt myndigheterna	10
4.3 Hur ska företagets arbete med kemikalier förbättras?	10
4.4 Samordning mellan olika myndigheter	11
5 Partsorganisationer	12
5.1 Arbetsgivarorganisationer	12
5.1.1 Olika servicebehov beroende på branschstruktur	12
5.1.2 Förbundens service till företagen.....	13
5.1.3 Förbundens behov av service.....	13
5.2 Arbetstagarorganisationer	15
5.2.1 Kontakt mellan fackförbund och medlemmarna.....	15
5.2.2 Vad brukar medlemmarna fråga om?	15
5.2.3 Medlemmarnas och företagets behov när det gäller kemikaliefrågor enligt fackförbunden	16
5.2.4 Hur ska företagets arbete med kemikalier förbättras?	17
5.2.5 Fackförbundens medverkan vid framtagning av nya kemiföreskrifter och bevakning av kommande lagstiftning.....	17
5.2.6 Information till medlemmar.....	19
6 Andra organisationer	19
7 Företag.....	20
7.1 Intervjuade företag.....	20
7.2 Företagets nuvarande arbete med kemikalier	21
7.3 Lagefterlevnad	21
7.4 Behov av stöd i kemikaliearbetet.....	22
8 Slutsatser och rekommendationer.....	22
8.1 Företagets arbete med kemikalier	22

8.1.1	Vilka ger support till företagen?	22
8.1.3	Partsorganisationernas behov av stöd inom kemikalieområdet	24
8.1.4	Företagens kunskaper om kemikalier och deras hantering	25
8.1.5	Varuinformationsblad / säkerhetsdatablad	26
8.1.6	Utbildnings- och arbetsmaterial som stöd för företagens hantering av kemikalier	27
8.2	Lagar om föreskrifter om kemikalier	28
8.2.1	Bevakning av förslag till ändringar i regelverket inom kemiområdet i Sverige och EU	28
8.2.2	Åtgärder efter beslutade nya regler inom kemiområdet	29
BILAGA 1. Myndigheter, organisationer och företag som ingått i undersökningen		30
BILAGA 2. Frågeformulär för myndigheter		32
BILAGA 3. Frågeformulär för organisationer		34
BILAGA 4. Frågeformulär för företag		36

Sammanfattning av förslag till åtgärder

Det finns behov av att förbättra arbetsplatsernas arbete med kemikalier. De åtgärder som behövs, rör flera olika aktörer och sammanfattas nedan.

Myndigheterna

- ✓ Kontrollen av varuinformationsblad (säkerhetsdatablad behöver förbättras, bl a genom bättre kontroll av de punkter som rör risker i arbetsmiljön.
- ✓ Varuinformationsblad (säkerhetsdatablad) behöver bli mer relevanta för den hantering av kemikalierna som förekommer, så att precisa råd om åtgärder ersätter de alltför generella råd som är vanliga idag.
- ✓ För att uppnå en effektivare tillsyn, behöver frågan om myndigheternas möjlighet att företräda andra myndigheter vid inspektion ses över. Idag finns inte någon sådan möjlighet.
- ✓ Enkla och kortfattade informationsmaterial ges ut idag och en liknande verksamhet är viktig också för framtiden. Dessutom behövs en bättre samordning mellan de myndigheter som svarar för olika aspekter av kemikalieområdet. Gemensam information från flera myndigheter är önskvärd.
- ✓ När det gäller olika typer av listor över kemikalier är det önskvärt med en bättre samordning av dessa listor främst mellan Arbetsmiljöverket och Kemikalieinspektionen, så att samma kemikalier finns på listorna även om de utarbetas av olika myndigheter.
- ✓ Fackförbunden efterfrågar bättre kontakter med myndigheterna, framför allt Naturvårdsverket och Räddningsverket.

Kemikalietillverkare och -leverantörer

- ✓ En mer utförlig och relevant information om riskerna med kemiska produkter är önskvärd. Speciellt efterfrågas uppgifter om risker i samband med ”normal” hantering av produkten, t ex mätningar av exponeringar vid arbete med produkten.
- ✓ Arbetsmarknadens parter
- ✓ Behöver ta initiativ för att myndigheternas arbete ska samordnas inom kemikalieområdet. Samordning ökar förutsättningarna för ett bättre fungerande arbete med kemikalier på arbetsplatserna.

- ✓ Behöver ta initiativ för att utveckla branschanpassade informations- och arbetsmaterial.
- ✓ Behöver ta initiativet till arbetsplatsanpassad utbildning om kemikalier.

Experter inom kemiområdet inkl. andra aktörer som Prevent

- ✓ Behöver utveckla arbetsmaterial som visar hur man kan göra för att klara de regler som gäller inom kemikalieområdet. Bäst är om dessa arbetsmaterial är breda och inte bara behandlar en aspekt, t ex arbetsmiljö, utan även miljö samt brand och explosion och transporter.
- ✓ Behöver finnas tillgängliga i någon form av nätverk som en resurs som arbetsmarknadens parter och företag samt myndigheter kan anlita vid behov.
- ✓ Behöver utveckla och arbeta med arbetsplatsanpassad utbildning om kemikalier.

Kemi som en del av en arbetsmiljöportal

Ett sätt att göra kemikunskapen mer lättillgänglig är att bygga in vissa delar ovan i en arbetsmiljöportal. Detta gäller t ex ;

- ✓ arbetsmaterial med handfasta råd om hur man kan göra för att klara de krav som finns för kemikalier. Denna typ av arbetsmaterial är enligt de flesta intervjuade mycket högt prioriterat.
- ✓ Här passar även länkar till sådana material som Prevents Kemiska ämnen, den befintliga databasen för skogsindustrin samt Räddningsverkets CD-rom RIB in.
- ✓ ett nätverk av experter
- ✓ förslag till förändringar i regelverket inom kemiområdet skulle också kunna beskrivas och utvecklingen följas. En sådan bevakning är ett sätt att i ett tidigt skede beskriva planerade förändringar på ett sådant sätt att både företag och organisationer kan få en snabb överblick över vad som är på gång.

1. Bakgrund

För att kunna arbeta med kemiska ämnen och produkter på ett säkert sätt i företagen, krävs kunskap inom många områden, t ex kemi, toxikologi och åtgärdsteknik. Det är uppenbart att alla som hanterar kemikalier inte har dessa kunskaper. För att underlätta för företagen finns det regler bl.a. om att kemiska produkter, som kan innebära hälso-risker, ska förses med varuinformationsblad, VIB, där information ges om produkten.

Även om VIB är en hjälp för dem som hanterar kemiska ämnen och produkter, räcker de inte alltid till. Kemikalielagstiftningen ställer relativt detaljerade krav på att arbetsplatsen också ska ha förteckning över kemikalier och att man ska göra riskbedömning av kemikaliehanteringen och vidta åtgärder för att eliminera riskerna. Alla dessa insatser brukar sammanfattande benämnas företagets kemikaliekontroll.

På en mer övergripande nivå finns ett mångfacetterat regelverk om kemikalier. Kemikalier regleras både i arbetsmiljö- och miljölagstiftningen samt i lagstiftningen om brand- och explosionsfarliga varor. Lagstiftningen, som riktar sig både till producenter och användare förändras och utvecklas fortlöpande. För det enskilda företaget gäller det att känna till och leva upp till det förändrade regelverket. Inom bransch- och partsorganisationerna handlar det mer om att delta i den process där det nya regelverket utarbetas.

På samtliga dessa nivåer saknas det ofta grundkunskaper om kemikalier och deras toxikologi. Vår erfarenhet är att många betraktar riskerna med kemikaliehanteringen som svårförståeliga och den befintliga informationen som svårtillgänglig.

2. Mål

Att undersöka behovet av expert- och informationsstöd inom företag och organisationer när det gäller att hantera kemikaliefrågorna.

3. Metod

Kartläggningen har gjorts genom att intervjua personer inom företag och organisationer, främst arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. En representant från följande företag/organisationer intervjuades per telefon eller genom besök på företag/-organisation.

Nedan anges de intervjuade företag/organisationer. En förteckning över samtliga intervjuade finns i bilaga 1.

Myndigheter:

Arbetsmiljöverket, AV
Kemikalieinspektionen, KemI
Statens Räddningsverk, RV

Partsorganisationer

Arbetsstagarorganisationer

LO:s fackförbund: * Industrifacket * Grafiska fackförbundet
* Sv. Metallindustriarbetareförbundet * Handelsanställdas förbund
* Hotell & Restaurang facket
* Sv. Kommunalarbetareförbundet,
TCOs fackförbund * SIF

Arbetsgivarorganisationer

Svenskt Näringslivs förbund: *Almega *ARBIO
* Livsmedelsföretagen * Grafiska Företagens Förbund
* Sveriges Verkstadsindustrier * Metallgruppen
* Sveriges Byggindustrier * VVS- installatörerna
* Elektriska Installatörsorganisationen * Transportgruppen
* Energiföretagens Arbetsgivarorganisation
* Handelsarbetsgivarna

Andra organisationer / aktörer

Prevent, Arbetsmiljöforum

Företag

3 företag. De företag som ingått i denna kartläggning har mellan 9-30 anställda.

Samtliga intervjuade företag är tillverkningsföretag med användning av kemikalier. Telefonintervjuerna gjordes med miljöansvarig eller VD. Ett av företagen tillhör en större koncern. Ett annat har ledningssystem för miljö.

Vid intervjuerna användes tre olika formulär. Se bilaga 2-4. Frågeformulären anpassades för de ovannämnda målgrupperna.

4 Myndigheter

4.1 Myndigheter och deras kontakt med företag.

4.1.1 Frågor och problem

Idag arbetar olika myndigheter med olika aspekter på kemikalier. **Kemikalieinspektionen** (KemI), som är den centrala tillsynsmyndigheten med ansvar för kemikaliekontrollen, arbetar för att tillverkare, importörer och säljare tar sitt ansvar för att kemiska produkter och varor kan hanteras säkert. KemI arbetar också för att påverka användare och andra aktörer att minska riskerna t.ex. genom att efterfråga bättre riskinformation och välja mindre farliga produkter.

Till KemI vänder sig, i första hand, företag som tillverkar, importerar eller säljer kemikalier. De frågor som vanligen ställs handlar bl a om VIB, toxikologi, ekotoxikologi och riskbedömning av kemikalier och kemikaliehanteringen. Genom inspektioner kontrollerar KemI att tillverkare/importörer/säljare följer kemikaliereglerna.

Till **Arbetsmiljöverket** (AV), den myndighet som ser till att arbetsmiljölagstiftning efterlevs, vänder sig företag med skilda verksamheter. Olika experter inom AV svarar på frågor som rör deras respektive sakområdena och som är kopplade till föreskrifter om bl a arbetsmiljörisker, märkning av kemikalier, arbetsmiljömätningar, hygieniska gränsvärden m.fl.

De företag som kontaktar AV vill ha hjälp med bl a

- * vilka hälsorisker som finns med kemikalier (toxikologi)
- * att göra riskbedömning
- * myndighetsregler
- * åtgärder
- * avfall

Ett problem som företagen stöter på är att regler som inte är tydligt formulerade är svåra att följa. ”Att kemikalier bör förvaras på ett säkert sätt” förstår alla företag men de vill också veta **hur** man ska åstadkomma det. Här finns en skillnad mellan stora företag å ena sidan och mindre företag å andra sidan. De små företagen vill ha så konkreta råd och krav som möjligt, medan stora företag med egen expertis själva vill ha möjlighet att utforma åtgärderna så att de passar dem.

Enligt AV finns det en risk att företagen inte följer regler som de inte förstår hur de ska tillämpa i praktiken. Detta gäller t.ex. riskbedömning av kemikaliehantering, något som AV anser att många företag inte ägnar tillräcklig uppmärksamhet. Det kan dels bero på

att företagen inte sätter sig in i en fråga som känns för svår för dem och dels för att de har svårt att systematisera sitt arbetsmiljöarbete.

För frågor om transport av farligt gods på land svarar **Räddningsverket** (RV). Sjöfartsverket svarar för sjötransporter av farligt gods och Luftfartsverket för flygtransporter. Räddningsverket är samordnande myndighet för alla transportslagen när det gäller säkerhetsrådgivare. Många företag som utför transporter eller avsänder farligt gods, frågar RV om kemikaliernas hälsorisker och om hur olika kemikalier ska hanteras vid en olycka. Andra företag vill ha hjälp för att förstå reglerna som gäller för transport av farligt gods. Många frågor kommer från säkerhetsrådgivare på företag, vilka ansvarar för att företagen följer bestämmelserna om transport av farligt gods.

Sprängämnesinspektionen (SÄI), slogs förra året samman med Räddningsverket. SÄI:s uppgifter har överförts till Räddningsverket och integrerats i verkets verksamhet och organisation. Verksamheten bedrivs i en nybildad avdelning för brandfarliga och explosiva varor.

Samtliga intervjuade myndigheter angav att företagen ofta kontaktade dem. Några uppskattade att de ägnade upp till 30% av sin tid åt kontakt med företagen. Vissa myndigheter uppgav att många samtal slussades vidare då frågan inte gällde deras kompetensområde.

4.1.2 Inspektioner och sanktioner

KemI genomför årligen mellan 150-250 inspektioner på plats hos tillverkare/-importörer/säljare eller genom skriftliga kontakter. KemI uppskattar att de inspektioner som utförs omfattar ca 9 000 av de 62 000 produkter som marknadsförs i landet.

Vid varje inspektion noteras bristerna i ett inspektionsprotokoll eller genom ett inspektionsmeddelande per brev. Vid inspektionerna kontrolleras om företagen följer kemikalielagstiftningen. Främst granskas klassificering och märkning samt varuinformationsblad (VIB). Vanligt förekommande brister i VIB är felaktig klassificering av produkten samt brister under olika punkter i VIB (särskilt om toxikologisk och ekotoxikologisk information). Inkonsekvenser i VIB är också vanliga fel, dvs informationen under de olika punkterna ger inte samma bild av produktens farlighet. Det är inte heller ovanligt att etiketter/märkning saknar farosymbol.

KemI polisanmäler tydliga överträdelser och fattar beslut om miljösanktionsavgifter. Vanliga straffsanktionerade överträdelser är att VIB saknas eller att det inte distribueras till köparna. Företag som inte rättar sig efter inspektionsmeddelandet kan få vitesföreläggande. De kan också förbjudas att fortsätta verksamheten tills bristerna är åtgärdade.

Förra året gjordes 16 anmälningar om misstänkta brott (ca 15% av de inspekterade företagen). Drygt hälften av de anmälda överträdelseerna var belagda med miljöstraffavgifter. De brott som ledde till miljöstraffavgifter var bl a att företaget saknar tillstånd för att sälja en viss produkt, att företag inte anmält sig till KemI:s produktregister, att produkten var fel klassificerad, att märkningsetikett var på annat språk än svenska m.m.

Vid en **arbetsmiljöinspektion** kontrolleras att arbetsgivare lever upp till de krav som ställs i Arbetsmiljölagen och i AV:s föreskrifter. Det är vanligt att arbetsmiljöinspektörer kontrollerar arbetsmiljön utifrån ett helhetsperspektiv på riskerna i verksamheten (fysiska, psykiska och sociala risker), men det förekommer även att inspektionen inriktas mot t ex kemikaliehantering. Arbetsmiljöinspektionen omfattar vanligen både information och kontroll. I ett företag där arbetsgivaren inte är väl insatt i arbetsmiljölagstiftningen kan inspektören ägna sig mer åt att få arbetsgivaren att förstå och ta ansvar för ett fortlöpande arbetsmiljöarbete istället för att göra en detaljerad inspektion av verksamhetens alla delar.

Ett inspektionsmeddelande lämnas om företaget har brister i arbetsmiljön. I dessa meddelande uppmanas arbetsgivaren att till en viss tidpunkt redogöra för hur bristerna ska åtgärdas. Om arbetsgivaren inte följer de krav som påtalats i inspektionsmeddelandet, kan AV meddela föreläggande eller förbud. Det vill säga förbjuda viss hantering eller viss verksamhet - eller förelägga arbetsgivaren att rätta till de brister som anges i inspektionsmeddelandet. Till ett sådant föreläggande eller förbud kan AV även sätta ut ett vitesbelopp.

Vissa föreskrifter är direkt straffsanktionerade, bl.a. kraven på redovisning av exponeringsmätningar för vissa luftföroreningar och vissa krav på läkarundersökningar. Brott mot sådana föreskrifter kan lämnas till åtal direkt. Om det hänt en olycka kan man bli fälld för arbetsmiljöbrott även för brott mot icke straffbelagda föreskrifter.

Ett företag som inte riskbedömt sin kemikaliehantering får inget straff direkt utan endast krav på en riskbedömning i inspektionsmeddelandet. Vissa företag är måna om att ha gott renommé, enligt AV och de kan därför vara mycket angelägna om att inte få några inspektionsmeddelandet med anmärkningar.

Räddningsverket hjälper polisen och tullen att kontrollera att farligt gods transporteras på ett riktigt sätt i samband med den rutinmässiga trafikövervakning. De kontrollerar transporthandlingar, märkning, samlastning o.s.v. RV ger inga sanktioner utan det är polisens uppgift.

Räddningsverket har också till uppgift att kontrollera säkerhetsrådgivarens arbete på företagen som transporterar eller avsänder farligt gods. Inspektörerna kontrollerar att företagen följer bestämmelserna om transport av farligt gods och har system samt meto-

der för arbete med farligt gods. På grund av personalbrist utförs dessa inspektioner ganska sällan.

4.2 Företagens behov när det gäller kemiska produkter enligt myndigheterna

Det finns ett stort behov av **kunskap** och **utbildning** enligt samtliga myndigheter. Företagen kan för lite om vilka regler som gäller. Företagen behöver också lära sig att följa dessa regler. Små- och medelstora företag har svårt att snabbt hitta reglerna i den stora flora som finns. Det behövs ett förenklat sätt att visa att reglerna finns.

Behoven varierar beroende på företagets storlek. Stora företag har resurser, egna experter eller tillgång till FHV, för att sätta sig in i reglerna.

Stora företag har lättare att sätta sig in i reglerna då de ofta har egna experter eller tillgång till FHV. Ändå är det experter från stora företag som oftast kontaktar AV med olika kemikaliefrågor. Dessa experter har tid att fråga och de brukar ställa tydliga och konkreta frågor, något som småföretag inte alltid gör. Ibland är syftet med frågorna att ta reda på vad man absolut måste göra, och inte ett primärt intresse för arbetsmiljön, enligt den intervjuade.

Kunskap om kemikalierregler saknas mest bland medelstora och små företag. Många kan för lite om det ansvar som ligger på dem. Dessutom saknar de medel för att klara av kemikaliefrågorna på egen hand. Enligt AV har företagen behov av kvalificerad exponeeringsbedömning och riskbedömning av kemikaliehanteringen. De har svårt att veta vad som är farligt eller vad som är acceptabelt. De kan fråga ”hur farligt är stänk av våra kemikalier?”, ”när behövs speciell ventilation (punktutsug)?”, ”behöver jag göra en åtgärd?”, ”behöver jag mäta?”.

KemI har konstaterat att importörer av kemikalier har mindre expertkunskap än tillverkare. VIB från importföretagen innehåller ofta många brister och märkningen är ofta på andra språk än svenska. I många fall görs ingen översyn av hela produktinformationen i Sverige, vilket är en vanlig orsak till inkonsekvenser mellan VIB och märkning. Det kan också ta längre tid att få importföretag att åtgärda brister, då kraven måste vidarebefordras till utländska bolag.

4.3 Hur ska företagets arbete med kemikalier förbättras?

KemI anser att det är viktigt att satsa på att utbilda företagen om kemikalierregler: vilka de är, var de finns m.m. Det är viktigt att informera vilka företag som berörs av reglerna. Nya företag borde få kort utbildning (riktad information) om reglerna och vad som

gäller för dem. KemI skulle vilja få mer resurser för att ordna seminarier och utbildning. Det krävs ökade ekonomiska resurser för att KemI ska bli mer pådrivande inom EU och kunna genomföra fler tillsynsbesök i Sverige.

AV tycker att man borde satsa mer på att ge praktiska exempel om hur man riskbedömer kemikaliehanteringen och hur man genomför mätningar. Dessa satsningar borde vara branschpassade.

Leverantörerna borde på ett enkelt sätt försöka redovisa hur stora riskerna kan bli vid användning av deras produkt. Som en grund för detta skulle de kunna göra exponeringsmätningar vid användning av produkten i några realistiska arbetsituationer. Resultatet behöver redovisas på ett sådant sätt att användaren kan jämföra med sin egen hantering.

I VIB ger leverantörerna exempel på åtgärder man bör vidta, t ex god ventilation, personlig skyddsutrustning eller sluten hantering. Problemet är att leverantörerna brukar räkna upp olika åtgärder utan att beskriva hela situationen. De borde förklara när olika åtgärder (t ex användning av personlig skyddsutrustning) behövs. Man kan lätt få intrycket att alla åtgärder gäller i alla situationer. VIB borde kompletteras med information om hur arbetet med produkten ska planeras.

AV anser att branschorganisationerna borde göra mer branschpassade hjälpmedel.

4.4 Samordning mellan olika myndigheter

Samordning mellan myndigheter fungerar enligt myndigheterna bra men den borde förbättras. Andra brukar påpeka att samordningen inte fungerar tillfredsställande. Idag finns en viss samordning av reglerna mellan myndigheterna. I skriften ”Arbetsplatsens kemikaliekontroll” gjorde AV ett försök att samla alla regler på kemiområdet. Det behövs dock fler enkla gemensamma skrifter med samlade myndighetskrav.

Idag görs sällan gemensamma inspektioner. Det förekommer att regionala inspektörer från olika myndigheter informerar varandra. Nyligen har ett gemensamt centralt samordnat inspektionsprojekt genomförts (Isocyanater 2001, Rapport 2002:8, Arbetsmiljöverket). Gemensamma inspektioner är svåra att samordna bl a på grund av för många myndigheter, tidsbrist och knappa resurser m.m. Dessutom kan gemensamma inspektioner vara tidsödande och svåra att genomföra i praktiken. Ett annat problem är att reglerna inte tillämpas på samma sätt överallt. Det finns t ex stora skillnader mellan kommuner/länsstyrelser när det gäller regler för hantering av avfall. Ytterligare ett problem är att myndigheter inte har rätt att ställa krav inom andra myndigheters ansvarsområden.

Gemensamma inspektioner är viktiga inte minst eftersom inspektörer från KemI endast kontrollerar 9 av 16 punkter i VIB. De punkterna i VIB som berör skyddsåtgärder och hantering ingår inte i KemI:s kontroll. KemI anser att de inte har den kompetens som krävs för att kontrollera dessa punkter.

AV anser att eftersom de olika aspekterna på kemikaliehanteringen handläggs av olika myndigheter (AV, RV, NV) är det svårt för företagen att veta till vilken myndighet man ska vända sig i en särskild fråga. Det händer att företag får ringa till flera myndigheter innan man får svar, vilket kan upplevas som irriterande och stort slöseri med tid.

5 Partsorganisationer

5.1 Arbetsgivarorganisationer

5.1.1 Olika servicebehov beroende på branschstruktur

Arbetsgivarförbunden har ett stort behov att ge sina medlemsföretag stöd och hjälp beträffande kemiska produkter och ämnen. Behovet skiljer sig stort mellan å ena sidan större och å andra sidan mindre och medelstora företag (SME). Skillnad finns även mellan olika branscher. Branscher med stor användning av kemiska ämnen och produkter har ett större och annorlunda behov av stöd och hjälp jämfört med branscher med lågintensiv användning/hantering. Grafiska Företagens Förbund, Transportgruppen, Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet och Elektriska Installatörsorganisationen, som organiserar många småföretag, har t ex stort behov av enkelt och lättförståeligt informationsmaterial. Tjänsteförbunden inom Almega däremot har ingen större efterfrågan på service om kemikalier från sina medlemsföretag.

Branschförbund med större företag t ex Almeegas Allmänna Industrigrupp (ny förbundsgruppering fr.o.m. 2003 och infattande kemiföretagen) och större brukarföretag inom Verkstadsindustrierna och Skogsindustrierna har endast i undantagsfall någon större efterfrågan på generell service om kemikalier från sina företag.

Skogsindustrierna har t ex löst företagets servicebehov genom det för branschen centrala kemikalierregister som finns vid Skogsindustrins Tekniska Forskningsinstitut (STFI) och som ger service till branschföretagen. Registret innehåller f.n. hälso- och miljödata för ca 9.000 produkter och 6.000 ämnen.

5.1.2 Förbundens service till företagen

De flesta förbund oavsett bransch får frågor med kemianknytning från sina medlemsföretag. Frågorna gäller oftast hur föreskrifter och regler för kemikalier skall tolkas och praktiskt tillämpas i företagen. En central plats intar frågor om hur enkla riskbedömningar ska genomföras, hur informationen på varuinformationsbladen ska tolkas och tillämpas, hur avfallshantering ska skötas samt hur miljörapporter ska utformas. Även frågor om tillämpning av föreskrifterna om Skyddsutrustning och Storskalig kemikaliehantering förekommer.

I flera fall förekommer också frågor beträffande hantering av specifika ämnen/produkter t ex asbest, lim, isocyanater, olika typer av lösningsmedel, härdplaster och bekämpningsmedelsbehandlade produkter.

Inom den yttre miljöns område har VI relativt hög frekvens på sina kontakter med medlemsföretagen. Det är främst frågor relaterade till miljöbalken men också frågor av mer grundläggande kemisk karaktär, t ex ämnenas persistens och vilka emissioner som kan tänkas bildas vid hanteringen av dem.

I den generella service företagen får av förbunden i form av delägarcirkulär, allmänna informationsutskick, på hemsidor och i medlemstidningar tas frågor om kemikalier upp om frågorna är av allmänt intresse för medlemsföretagen.

Information om kemiska problemställningar lämnas även i samband med arbetsmiljöutbildningar och informationsaktiviteter riktade till företagen.

Allmänt kan dock sägas att förbundens kontakter med företagen om kemiska problemställningar är relativt få även om frekvensen varierar mellan de olika arbetsgivareförbunden.

5.1.3 Förbundens behov av service

Support till företagen

Förbundens behov av support för att kunna ge relevant service till sina medlemsföretag är beroende av branschernas strukturer. Förbund med många småföretag har ett större behov av att kunna ge enkla konkreta råd beträffande hanteringen av enskilda kemikalier oavsett om det gäller juridisk tolkning av regler eller praktiska hanteringsrutiner.

Branscher med större företag har ett annat och mer allmänt behov, som i flera fall även är gemensamt med de små- och medelstora företagens. Här efterfrågas enkla handledningar för kartläggning och riskbedömning, enkla ”hanteringskokböcker” samt en för-

bättrad information mellan leverantör och brukare. I det senare fallet kommer önskemål om förbättrade varuinformationsblad (VIB) in i bilden.

Kemisk kompetens i förbunden

Att känna till och förstå de olika regler som finns för kemikalier är också problematiskt för de förbund som inte har kemisk kompetens eller tillgång till detta i sina företagsnätverk. Kemisk kompetens finns idag endast i ett fåtal förbund. Man upplever att flera myndigheter har divergerande krav både i sina regler och vid tillämpningen av dem i samband med inspektioner i företagen. Detta leder till att företagen behöver kvalificerad hjälp från sina arbetsgivareförbund för att lösa ofta de motstridiga kraven från myndigheterna. En bättre samordning av myndighetskraven efterlyses därför av förbunden.

Flertalet förbund anser att man behöver bättre kompetens inom flera delområden för att kunna förstå innebörden av regelverket och vad som är tillämpligt för medlemsföretagen.

Man behöver vidare bättre kompetens för att förstå och ge råd om administrativa rutiner om kemikalier, t ex riskbedömning, kemikaliers hälsopåverkan, eliminationstekniska åtgärder samt kemikaliernas påverkan på den yttre miljön. Syftet med den önskade förbättringen av den egna kompetensen syftar inte primärt till att bli en aktiv konsultativ expertfunktion för medlemmarna. Man vill istället få en bredare kunskap om olika problem inom området för att på så sätt kunna slussa medlemmarnas problem till rätt instans.

EU-frågor

I annat angeläget behov inom kemikalieområdet är att få snabb och relevant information om utredningar och eventuella direktivförslag från EU-kommissionen. Industribranscherna har i flertalet fall europeiska branschorganisationer speciellt i Belgien som informerar och påverkar utredningar och direktivförslag i ett mycket tidigt skede. Härigenom får berörda förbund tidig information om nyheter.

Såväl förbund med europeiska branschorganisationer som förbund utan dessa upplever emellertid att man inte får adekvat och tillräckligt snabb information inom kemikalieområdet från huvudorganisationen Svenskt Näringsliv. En lång framförhållning och därmed gott om tid för att undersöka vilka konsekvenser olika förslag innebär för företagets produktion är av utomordentlig stor betydelse. Tillräcklig tid gör att man också har relativt goda chanser att påverka sina egna europeiska branschorganisationer och de europeiska industriförbundens och arbetsgivarnas gemensamma organisation (UNICE) i Bryssel. Härigenom kan för det svenska näringslivet ogynnsamma förslag elimineras alternativt förändras så att svenska produktionsbetingelser inte försämras. Längre remisstider för direktivförslag liksom författningsförslag från svenska myndigheter efterlyses också.

För att förbättra EU-arbetet med kemifrågor har en s.k. kemigrupp bildats av ett antal förbund med uppgift att för Svenskt Näringslivs räkning bevaka och aktivt agera inom området. Gruppen har även till uppgift att bevaka och agera i frågor som rör det svenska regelverket inom kemiområdet, t ex föreskrifter och allmänna råd från AV, Kemi och NV.

5.2 Arbetstagarorganisationer

5.2.1 Kontakt mellan fackförbund och medlemmarna.

Inom fackförbunden finns ombudsmän som arbetar med arbetsmiljöfrågor. Dessutom finns regionala skyddsombud som verkar inom avdelningarna. Denna studie har inriktats mot ombudsmännen på förbunden. Självklart är det många frågor som i första hand hamnar på avdelningsnivå och löses där. Detta har vi dock inte studerat.

De fackliga arbetsmiljöombudsmännen har ofta goda kunskaper om arbetsmiljö. Kunskaperna har ofta förvärvats i arbetet och genom olika typer av arbetsmiljöutbildningar. Det förekommer sällan att någon ombudsman har någon högre utbildning inom kemiområdet. Ombudsmännens uppgift är i första hand att företräda medlemmarnas intressen, inte att lösa arbetsmiljöproblem åt medlemmarna, även om de flesta försöker hjälpa till också med detta, när de har tid och möjlighet. Ofta sker dock hjälpen genom att de hänvisar till någon annan person eller organisation.

Det är fler förtroendevalda än medlemmar som kontaktar sitt fackförbund. Den tid som ägnas åt dessa kontakter varierar men uppskattas till högst ett par timmar i veckan. Fackförbund med medlemmar som har lite kemikaliehantering uppgav att de kontakades ganska sällan i kemikaliefrågor. Även medlemmar från företag med stor användning av kemikalier ringer sällan enligt ett av de intervjuade fackförbunden.

Det är mer vanligt att förtroendevalda och medlemmar vänder sig direkt till resp. myndighet enligt flera fackförbund.

5.2.2 Vad brukar medlemmarna fråga om?

I regel handlar frågorna om riskbedömning av kemikalier och kemikaliehanteringen. Flera frågor gäller vad man ska beakta vid användning av kemiska produkter (färger, lacker, lösningsmedel m.m.) och vilka risker personalen kan utsättas för. Andra frågor handlar om förebyggande åtgärder för att förhindra kemikalieexponeringen. Dessa frågor handlar om ventilation, förvaring av kemikalier och jämförelser av olika kemikalier ur hälsosynpunkt.

Vissa medlemmar ringer i samband med nyinköp av kemikalier eller när en försäljare lämnat en kemikalie på prov. De vill veta om någon på förbundet känner till produkten.

I företag som håller på att bygga om brukar medlemmarna också ringa och fråga om de behöver vidta särskilda åtgärder.

Ibland ringer medlemmar inför en inspektion och frågar om kemikaliereglerna. Medlemmar i företag som fått anmärkningar efter en inspektion vänder sig ibland till sitt förbund för att diskutera olika lösningar.

Flera frågor är av utredningskaraktär- det är människor som blivit skadade p.g.a. kemikaliehantering och vill veta mer om vissa kemikalier. De som har exponerats för olika lösningsmedel, isocyanater och andra kemikalier brukar också ringa och fråga om hälsorisker.

Medlemmar i företag som ska certifieras frågar ibland om vilka kemikalieregler som gäller deras företag.

Ny kunskap om hälsorisker vid exponering för isocyanater på arbetsplatser gjorde att många medlemmar intresserade sig för denna fråga. Då ställdes många frågor kring bl.a. mätning, risker och förebyggande åtgärder vid arbete med isocyanater.

SIF har de senaste åren fått många frågor om kemiska emissioner från elektrisk IT-utrustning. Många medlemmar har frågat om flamskyddsmedel från plasthöljen och kretskort samt emissioner av ozon och styren från skrivare och kopiatorer.

5.2.3 Medlemmarnas och företagens behov när det gäller kemikaliefrågor enligt fackförbunden

Enligt samtliga fackförbund finns behov av **kunskap** och **utbildning**. Både ledning och inköpsansvarig på resp företag borde ha bättre kunskap om kemikalier och kemikaliehantering. Försäljare som besöker företag kan mycket om tekniska egenskaper hos produkter men saknar kunskap om hur deras produkter påverkar arbetsmiljön.

Stora företag har oftast resurser och bättre organiserad facklig verksamhet inkl skyddsombud för att hantera kemikaliefrågorna på rätt sätt. Småföretag (främst företag med mindre än 10 anställda) har större behov än stora företag. Då de har mindre resurser borde småföretag arbeta med kemikaliefrågor på ett mer strukturerat sätt. *”Det är tveksamt om småföretag kan och förstår myndighetsreglerna- hos många småföretag saknas föreskrifterna eller man läser dem sällan”*.

Det händer att leverantör/försäljare inte lämnar VIB och att ingen på företaget frågar efter det. Det är viktigt att tillverkare/importörer/säljare kan tillräckligt om kemiska hälsorisker för att på ett seriöst sätt kunna informera om ev hälsorisker. Det är minst lika viktigt att det inom företagen finns kunskap om vilka frågor om bl.a. produktens egenskaper, hälsorisker m.m. som ska ställas till tillverkare/importörer/säljaren.

Flera fackförbund är ense om att VIB måste bli bättre. Många VIB är bristfälliga och lämnar för lite information.

Några fackförbund tycker att arbetsgivaren borde ge bättre information till de anställda om de kemikalier de arbetar med och bättre följa upp hur kemikalierna hanteras på arbetsplatsen.

5.2.4 Hur ska företagens arbete med kemikalier förbättras?

Att satsa på kunskap och information om kemikaliereregler och kemikaliehantering, anses som mycket viktigt av samtliga fackförbund. Samtidigt ”bör kemikaliereglerna göras mer begripliga”. Det är också viktigt att myndigheterna ger ut kort informationsmaterial i samband med införande av nya regler inom kemiområdet. Sådana broschyrer finns redan. ADI-broschyren om kemiska arbetsmiljörisker, från AV, anses vara ett bra exempel på trycksaker. Man vill helst se material som innehåller kemikaliereregler från samtliga myndigheter. Flera fackförbund betonar vikten av att broschyrer, skrifter mm inom kemikalieområdet är gratis eller kostar så lite som möjligt. Många har noterat att AV:s hemsida innehåller mycket bra information om kemikaliereglerna. Samtidigt konstaterar man att alla inte har tillgång till internet.

Fackförbunden efterlyser också flera kurser, seminarier, temadagar m.m. Samtidigt bör det finnas ett nära samarbete mellan fackförbunden och myndigheterna när det gäller utbildnings- och informationsinsatser.

Flera fackförbund betonar att ”tillverkare/importörer/säljare måste ta sitt ansvar och lämna komplett VIB och mer information vid behov”.

Några fackförbund observerade att det finns för få material som på ett enkelt sätt hjälper företagen i deras kemikaliearbete. Därför efterlyses enkla verktyg/lathund som kan underlätta företagens arbete med bl.a. riskbedömning, åtgärder m.m.

De fackförbund som har medlemmar i branscher med liten hantering av kemikalier betonade att medvetenheten om risker är låg då ett fåtal farliga kemikalier används sporadiskt- ”man bryr sig inte och ser inte riskerna på samma sätt som de som ofta använder kemikalier i sitt arbete”.

5.2.5 Fackförbundens medverkan vid framtagning av nya kemiföreskrifter och bevakning av kommande lagstiftning

Inom LOKE, LO:s referensgrupp för kemikaliefrågor, diskuterar LO:s medlemsförbund nya föreskrifter och bevakar kommande lagstiftning. Allt remissarbete med exempelvis föreskrifter från KemI och AV förankras hos varje förbund innan man lämnar ett

gemensamt svar till myndigheterna. Även SIF utnyttjar LOKEs roll som remissorgan då SIF saknar sakkunniga inom kemiområdet.

”Vi har kompetent folk som bevakar vad som händer i Sverige och inom EU” uppger några intervjuade. ”I vanliga fall får vi information i god tid. Sedan beror det på egen arbetsbelastning om man hinner eller inte att lämna synpunkter på en fråga i tid”. Andra intervjuade uppger att de varken har tid eller kompetens för att sätta sig in i olika kemikaliefrågor. ”Det går inte att utbilda sig till kemiexpert när man har en helt annan bakgrund”. Några intervjuade säger att ”Det svåraste i vårt arbete är att vi har övergripande ansvar för alla arbetsmiljöfrågor för hela branschen samt andra förtroendeuppdrag. Kemikaliefrågor kräver sakkunskaper samt mycket tid”. De klagar på att arbetstiden knappt räcker för att bli informerade om olika problem genom ombudsmän.

Flera intervjuade betonar att de har stort utbyte av att medverka i LOKE: ”vi lär mycket av varandra”.

Bevakning av kommande lagstiftning sker bl a i EU-kommissionens Rådgivande Kommitté för Hälsa och Säkerhet i Luxemburg. Det är en partsammansatt kommitté där arbetsgivar-, arbetstagar- och myndighetsrepresentanter från olika länder ingår. Den har en ad hocgrupp för kemifrågor som bl a sysslar med harmonisering av regler på kemikalieområdet, asbest m fl ämnen. Dessutom lämnas information genom Bilbaoagenturen. Inom EU kan det vara svårt att föra diskussioner på främmande språk. ”I Sverige har vi våra kontaktnät och det är inte svårt att hitta experter som kan hjälpa till med en fråga men utomlands måste vi vara både sak- och språkkunniga”.

En fråga som LO drivit i flera sammanhang bl a i svar på remissvar på gränsvärdeslistorna är att det är önskvärt med en ökad samordning mellan olika myndigheter. I remissyttrandet över förslag till föreskrifter om hygieniska gränsvärden skrev LO 1999 ”Önskvärt vore t ex att rubricerad föreskrift också innehöll information till stöd för en miljömässig helhetssyn på kemikaliehanteringen. Vid val av ämnen eller metoder skulle det vara av värde om även en markering fanns med i listan för ämnen som ska avvecklas eller begränsas enligt Kemikalieinspektionens författningar.

LO anser också att bilagorna över ämnen som är reproduktionsstörande och sensibiliserande ska omfatta samtliga ämnen med denna klassning enligt Kemikalieinspektionen och inte bara de ämnen som omfattas av ett hygieniskt gränsvärde för luft.” Liknande synpunkter framfördes också i ett remissyttrande 1996.

5.2.6 Information till medlemmar

Samtliga fackförbund betonar vikten att informera medlemmarna om de nya regler. LO:s informationskanaler är förbundstidningar, olika kurser, arbetsmiljödagar samt publicering av olika skrifter.

Varje LO-förbund skickar ut informationsblad till sina avdelningar och klubbar. I de olika förbundens hemsidor uppmärksammas nyheterna om nya regler på första sidan. I en medlemsportal läggs information in som är mer specifik för medlemmarna (det kräver lösenord). En del informationsmaterial vänder sig till arbetsgivare.

Man ger också kurser i kemiska hälsorisker för medlemmarna i varje region.

Flera förbund medverkar också vid spridning av forskningsresultat.

Ombudsmän vid resp förbund informeras via intranet.

6 Andra organisationer

Andra organisationer som Prevent och Arbetsmiljöforum samt Kemikontoret har kontakt med företag om kemiska produkter. **Prevent**, som arbetar med förmedling av kunskap och utbildning inom hela arbetsmiljöområdet, har under åren publicerat flera material om arbete med kemikalier samt kemilagstiftning. Prevent ägs gemensamt av Svenskt Näringsliv, LO och PTK. Både små och stora företag vänder sig till Prevent med olika frågor som ibland är kopplade till material om kemikalier som man har publicerat eller frågor som uppmärksammas av parterna eller i massmedia. Många arbetsgivare frågar efter konkreta lösningar andra vill veta vilka regler som gäller för deras företag. Många gånger får man frågor från företag som inte vet vart de ska vända sig. ”Småföretag utan anslutning till FHV har det svårt att hitta rätt bland alla regler och myndigheter”. På Prevent försöker man svara på frågorna eller hänvisa vidare.

Prevent har en kontinuerlig bevakning av kommande lagstiftning både i Sverige och EU. ”Tyvärr saknas det både tid och personal för en mer omfattande bevakning av alla områden”.

Enligt Prevent behövs det flera kurser, temadagar m.m. mer inriktade på information om kemikalier, myndighetskrav m.m. Det är också viktigt att hjälpa företagen med intern utbildning i olika kemifrågor. Sådan företagsintern utbildning kan företagsanpassas, vilket är en fördel.

Arbetsmiljöforum, som är en ideell förening, ger rådgivning i olika arbetsmiljöfrågor, håller seminarier samt säljer litteratur och skyltar. Arbetsmiljöforum försöker vara sam-

lingspunkt i bildandet av nätverk mellan exempelvis skyddsombud eller mindre företag. Deras verksamhet stöds av arbetsmarknadens parter, myndigheter och andra aktörer i arbetslivet.

Vägledning och rådgivning i arbetsmiljöfrågor till småföretag (färre än 50 anställda) sker via telefon och e-post. Det är mest anställda/skyddsombud (ca 60%) som kommer med förfrågningar. Många frågor via e-post.

Arbetsmiljöforum för statistik över frågorna. Av de ca 500 frågor som de fick förra året gällde 10 frågor kemikalier/luftföroreningar. Kemikaliefrågor är inte något prioriterat område för Arbetsmiljöforum. Psykosociala frågor har högre prioritering. Därför efterfrågas inte så ofta information om kemikalier.

Arbetsmiljöforum har viss bevakning av kommande lagstiftning både inom Sverige och EU. Genom bl.a. den egna tidningen Du och Jobbet informeras om exempelvis nya föreskrifter inom kemiområdet.

7 Företag

7.1 Intervjuade företag

Intervjuer har gjorts med ett fåtal mindre företag. Av ekonomiska skäl, var vi tvungna att begränsa antalet intervjuer och har då valt att intervju tre tillverkande företag där hälsofarliga kemikalier används i en sådan omfattning att företagen berörs av flera olika regler inom kemikalieområdet. Dessa företag är alltså ett urval och är inte representativa för småföretag i allmänhet, som till stor del består av handels- och tjänsteföretag.

Följande företag intervjuades:

Företag	Verksamhet	Anställda	Kemikalier
Gjuteri	tillverkning av gjutgods i gråjärn	32	hårdplaster, lösningsmedel, kvartshaltig sand etc
Mek verkstad,	ytbehandlingsprocesser : fosfatering, kromatering, fornickling, förgyllning	18	Fosforsyra, svavelsyra, saltsyra, kaliumcyanid, kromsyra, natriumhydroxid etc
Tryckeri	tryckeriarbete	19	vaskmedel, tryckfärger, lösningsmedel

7.2 Företagets nuvarande arbete med kemikalier

Samtliga intervjuade företag använde ett flertal farliga kemikalier i sin verksamhet. För dessa kemikalier hade de hanterings- och skyddsföreskrifter. De intervjuade tyckte att deras kemikaliehantering fungerar bra bl a därför att deras personal arbetar enligt hanteringsföreskrifter. De har en välfungerande ventilation i processlokalerna, VIB för samtliga kemikalier och kemikalierna är märkta samt förvaras på lämpligt sätt. Kompetent personal med flerårig erfarenhet av kemikaliearbete uppgav också som en viktig faktor för deras hittills väl fungerande kemikaliearbete.

Varje intervjuat företag hade rutiner och en ansvarig för inköp av kemikalier. De anställda som behöver köpa en kemikalie vänder sig direkt till företagets kemikalieinköpare om produkten saknas i kemikalieregistret. ”Inga kemikalier köps in utan VIB” enligt de intervjuade.

Vår bedömning efter intervjuerna var att även om företagen klarade fler av de krav som gäller för kemikaliehantering, fanns det ändå brister. Vid intervjuerna var det uppenbart att företagens egen kompetens inom området var begränsad och man litade mycket på de externa experter som man anlitat. Detta återverkar naturligtvis på hur aktivt företagen arbetar med att minska riskerna. T ex förekom knappast några aktiviteter för att byta ut de farligaste kemikalierna mot mindre farliga. Detta stämmer väl överens med resultat från en tidigare IVL-studie.

7.3 Lagefterlevnad

De flesta intervjuade uppgav att de kände till de administrativa krav som gäller för kemiska produkter. Att myndighetskraven var rimliga och att de lever upp till kraven var den generella uppfattningen bland de intervjuade.

Förteckning över kemikalier samt VIB för nästan alla kemikalier finns på arbetsplatserna. Vad gäller riskbedömning av kemikaliehanteringen hade samtliga företag sökt hjälp hos tillverkare/importörer/säljare, FHV, branschorganisation eller en konsultfirma. Det var viktigt att riskbedöma nya kemikalier enligt två företag. **Farliga kemikalier som använts i flera år riskbedöms sällan.** ”Vi har hanterat många kemikalier i flera år utan att få problem med dem” menade de intervjuade.

Utbyte av kemikalier är ett ganska okänt begrepp bland de intervjuade. Inget företag hade ens undersökt om de kunde byta ut sina farliga kemikalier (i vissa fall gifter). Dåliga kunskaper samt svårigheter att hitta dokumentation om nya och alternativa produkter angavs som främsta orsak.

Samtliga företag hade rutiner för avfallshantering och de tyckte att de följde reglerna.

7.4 Behov av stöd i kemikaliearbetet

Det mesta av information på kemikalieområdet söks via internet. Man söker oftast på myndigheternas och branschorganisationernas hemsidor. Leverantören/säljaren kontaktas ofta om man behöver ytterligare information om kemikalier.

FHV och branschorganisationer samt konsulter anlitas oftast för att hjälpa till i företagets kemikaliearbete. Endast ett företag uppgav att de sällan hade sökt hjälp.

Ett av de intervjuade hade tillgång till material (broschyrer etc) som hjälp. Samtliga företag uppgav att de föredrar få hjälp av en person/expert som besöker dem. Det var också viktigt för dem att ha tillgång till arbetsmaterial med handfasta råd samt handböcker om kemikalier och deras risker.

När de fick välja vilken typ av stöd de behövde mest, stod ”att göra riskbedömning” och ”att veta vilka hälsorisker som finns med kemikalier (toxikologi)” samt ”konkreta exempel på lyckat utbyte av kemikalier som man kan lita på” högst på prioriteringslistan.

8 Slutsatser och rekommendationer

8.1 Företagens arbete med kemikalier

8.1.1 Vilka ger support till företagen?

Företag och deras anställda, ofta fackligt förtroendevalda, söker svar på frågor som exempelvis handlar om tolkningar av regelverk och hur reglerna ska omsättas i praktisk handling, hälsorisker, handfasta råd om åtgärder m.m. Många av de företag och speciellt små företag som vänder sig till någon myndighet vet inte exakt vad de är ute efter och därför riskerar de att vandra mellan olika myndigheter innan de får ett svar (om de alls får det). Att ofta bli hänvisade till andra myndigheter/organisationer skapar irritation och upplevs som stor slöseri med tiden. Detta problem är större i små företag än i stora.

När företagen och förtroendevalda och enskilda anställda kontaktar myndigheterna får de endast svar på de frågor som har med regelverken att göra. Vad som händer med frågor som inte gäller reglerna vet man inte mycket idag. Det händer säkert att myndigheterna försöker hjälpa till med råd om hur man praktiskt ska gå till väga, men det är egentligen inte deras uppgift.

Slutsats

Myndigheterna har till uppgift att ge support till företag i frågor som rör regelverket runt kemikalier. Ofta ger de säkert även mer praktiska och handfasta råd, men det är inget som man kan kräva. Speciellt de små företagens behov handlar mest om dessa praktiska handfasta råd och mindre om den typ av expertfrågor, som större företag ställer.

Formellt sett ligger ansvaret på arbetsgivaren att lösa frågor som relaterar till hanteringen av kemikalier. Många företag löser också dessa problem på egen hand, t ex genom att anlita en konsult eller via företagshälsovården. De tre mindre företag som intervjuats, hade samtliga anlitat någon utomstående för säkerhetsarbetet med kemikalier. Detta förstärker intrycket att detta arbete upplevs som svårt för det lilla företaget att klara på egen hand.

Anslutningsgraden till företagshälsovården är relativt låg bland små företag, även om företag med omfattande användning av kemikalier (främst tillverkande företag) kan antas ha en högre anslutningsgrad. Dessutom är små företag inte speciellt benägna att anlita konsulter. Det innebär sannolikt att kemikaliearbetet inte fungerar speciellt bra i många små företag.

Företagshälsovården har ofta inte någon högre kompetens när det gäller kemikalier. Det är t ex få företagshälsovården som har kemister anställda. Det är därför inte sannolikt att företagshälsovården klarar av att lösa mer komplicerade kemikalierelaterade problem. De yrkesmedicinska klinikerna har däremot en betydligt högre kompetens och fungerar ofta som komplement till företagshälsovården.

8.1.2 Partsorganisationernas kemikaliesupport till medlemmarna

Förtroendevalda och företag kontaktar sällan resp. fackförbund eller arbetsgivarorganisation. Samtliga fackförbund uppskattar att den tid som ägnas åt dessa kontakter är högst ett par timmar i veckan. Arbetsgivarorganisationerna ägnar möjligen något mer tid åt kemikaliefrågor. Förfrågningar riktas i första hand till andra aktörer, t ex myndigheter och företagshälsovården.

Vilket stöd företag och fackligt förtroendevalda får när de kontaktar sin arbetsgivarorganisation resp. fackförbund varierar, beroende på kompetens och erfarenhet hos ombudsmännen vid de kontaktade arbetsgivarförbunden/fackförbunden. Dessutom bör tilläggas att ombudsmännens primära uppgift inte är att hjälpa till att lösa arbetsplatsernas arbetsmiljöproblem, även om de ofta försöker hjälpa till med det i mån av tid och kompetens. Ett flertal ombudsmän tycker att det är svårt att vara sakkunnig i kemikaliefrågor eftersom problemen kan variera mycket. Det händer ofta att den som frågar får

förslag att ringa vidare till en myndighet, Yrkesmedicinsk Klinik m.fl. Sedan vet man inte om de fått någon hjälp alls.

Arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna företräder sina medlemmar och i den rollen, ser de att kunskapen om kemikaliefrågor ofta brister. Speciellt de fackliga företrädarna påtalar starkt behovet av information och utbildning inom kemikalieområdet.

För att kunna leva upp till gällande regelverk, behöver företagen få mer handfasta råd om hur de ska göra. Dessa råd måste vara enkla och handfasta så att det är lätt för företagen att använda sig av dem.

8.1.3 Partsorganisationernas behov av stöd inom kemikalieområdet

Partorganisationerna saknar ofta kompetens inom kemi, och har därför behov av ett fungerande nätverk, som ger support med kunskap inom kemikalieområdet

Förslag till insatser

- ✓ för att partsorganisationerna ska kunna ge bra stöd till sina medlemmar, krävs ett fungerande nätverk bestående av förslagsvis kemister och toxikologer som partsorganisationerna kan vända sig till och även hänvisa till vid behov. Detta nätverk finns delvis redan, men det vore värdefullt att tydliggöra nätverket för partsorganisationerna. En möjlighet är att bygga upp nätverket runt en central funktion, t ex en arbetsmiljöportal.
- ✓ ett önskemål som framförts är att via nätet ha tillgång till någon form av databas med expertkunskap inom kemi. Formen för en sådan databas har inte diskuterats, men även en sådan databas är naturligtvis möjlig att knyta till en arbetsmiljöportal. En typ av expertdatabas finns redan i form av Prevents material Kemiska ämnen. Kemiska ämnen finns både på cd och som webbversion omfattar 14 402 Kemiska ämnen/produkter (2002). Totalt innehåller databasen ca 1 300 000 uppgifter varav 185 000 sökbara namn. Databasen tillförs nya ämnen och uppdateras en till två gånger per år. Kemiska ämnen är ett enkelt och användarvänligt verktyg för bl a producenter, användare och avsändare av kemiska ämnen/produkter som beskriver hälsofarlighet, hur man skyddar sig och hanterar kemiska ämnen. Motsvarar innehållet som krävs för att upprätta skyddsblad, säkerhetsdatablad/varuinformationsblad och transportkort m. m. Databasen innehåller också direktkopplingar till myndighetsföreskrifter m.m.
- ✓ För skogsindustrins företag finns sedan flera år en databas för kemikalier. Diskussioner kan tas upp med ansvariga för databasen för att undersöka förut-

sättningarna att ansluta andra branscher/företag. På så sätt skulle kvalificerad konsult hjälp erbjudas till branscher/företag som i dag saknar sådan support.

✓ Fackförbunden efterfrågar bättre kontakter med myndigheterna, framförallt NV och RV. Kontakterna mellan fackförbunden och AV samt KemI fungerar redan bra.

8.1.4 Företagens kunskaper om kemikalier och deras hantering

När företagen och förtroendevalda och enskilda anställda kontaktar myndigheterna får de i första hand svar på frågor som har med regelverken att göra. Vad som händer med frågor som inte gäller reglerna vet man inte mycket om idag.

De tre intervjuade företagen verkar ha en viss kännedom om de administrativa krav som gäller för kemiska produkter. De anser att dessa krav är rimliga och de försöker leva upp till kraven. Vad gäller riskbedömning av kemikaliehanteringen hade samtliga företag sökt hjälp hos tillverkare/importör/säljare, FHV, branschorganisation eller en konsultfirma. Flera intervjuade företag tycker att det är viktigt att riskbedöma nya kemikalier dock inte de kemikalier som använts utan problem i flera år

Det är noterbart att företagen upplever att de själva har svårt att klara av kemikaliearbetet. Om detta resultat kopplas samman med andra studier, som visar att speciellt små företag är ovilliga att betala en utomstående konsult, är det rimligt att reflektera över hur bra kemikaliearbetet fungerar i de små företagen. Det finns flera indikationer i denna förstudie som tyder på att kunskaperna om vad som krävs och hur man lever upp till kraven är bristfälliga speciellt i små företag.

Utbyte av kemikalier är ett ganska okänt begrepp bland de intervjuade företagen. Dåliga kunskaper av nya ersättningsmedel samt svårigheter att hitta relevant dokumentation om dessa ersättningsmedel anges som främsta orsak till deras bristande intresse för substitution av farliga kemikalier. Detta bekräftar av en tidigare IVL-studie (Alvarez de Davila E, Cerne O. Substitutionsarbete vid svenska företag. IVL-rapport B 1316, Stockholm, Januari 1999), som visade att mindre företag bytte ut kemikalier, främst på initiativ av försäljare av kemiska produkter.

Flera intervjuade anger att man bör höja kunskapen om kemikalier och regelverket kring dessa inom medelstora och små företag. Flera är överens om att det behövs mer utbildning, seminarier, temadagar om kemikaliefrågor där både myndigheter och partsorganisationer samt forskare medverkar. Mot bakgrund av vår egen erfarenhet av små företag, tror vi dock att utbildningen i första hand bör inriktas mot hur man praktiskt gör för att leva upp till gällande krav. Utbildning om kraven i sig och hur kraven ska tolkas, är självklart viktigt som en översiktlig bakgrund, men är knappast till nytta för små före-

tag. Intervjuerna visar tydligt att små företag har klara problem att förstå och tolka gällande regelverk. Små företag efterfrågar handfasta råd om vad och hur de ska göra.

Förslag till fortsatta insatser

- ✓ Företagen bör få mer anpassad utbildning och kort riktad information om kemikaliereglerna och vad som gäller för dem. Det är dock viktigt att denna utbildning framför allt fokuseras på vad som ska göras och hur företagen kan arbeta, inte på detaljutbildning i lagar och föreskrifter.

8.1.5 Varuinformationsblad / säkerhetsdatablad

Brister i VIB / säkerhetsdatablad kan leda till problem vid hantering av kemikalier då en korrekt och fullständig VIB ska ligga till grund för ett effektivt kemikaliearbete. Därför är det av stor vikt att myndigheternas kontroll av VIB hos tillverkare/importörer/säljare fungerar väl. Detta kommenteras också i en rapport från Arbetsmiljöverket (Isocyanat 2001. Ett gemensamt tillsynsprojekt. Rapport 2002:8) Där sammanfattas resultatet av projektet på följande sätt. ”Projektet visade att även blad (*d v s varuinformationsblad*) som bedömts som goda vid en granskning inte nödvändigtvis lämnar sådana konkreta upplysningar som en användare behöver för att planera sin hantering. Tillsynen behöver utvecklas ytterligare för att tillgodose dessa behov. Flera myndigheter behöver samverka i detta arbete.

Idag verkar myndigheternas kontroll alltså inte fungera tillfredsställande. Vi har också noterat att i de fall kemikalier marknadsförs av en svensk agent men formellt säljs av ett utländskt bolag, ligger hela kravet på VIB på det köpande företaget. Detta kan uppfattas som ett sätt att gå förbi lagstiftningen om VIB och lägga över ansvaret på det köpande företaget.

Förslag till fortsatta insatser

- ✓ Kontroll av VIB bör förbättras och omfatta en noggrann granskning av samtliga punkter i VIB. För att VIB ska kunna användas på ett bra och säkert sätt av företagen, är det av stor vikt att VIB är kompletta och innehåller relevant information, exempelvis handfasta råd om hur förebyggande arbete med olika kemikalier ska planeras för att förhindra arbetsmiljöproblem.
- ✓ Det finns önskemål om att tillverkare/leverantörer/säljare på något enkelt och överskådligt sätt ska redovisa riskerna vid användning av produkten. För att kunna det, kan de behöva genomföra arbetsmiljömätningar vid olika realistiska arbetsmoment. Mätresultat är viktiga för företagen så att de har något att jämföra

med sin egen hantering. Alternativt kan leverantören ge information om när det är relevant att genomföra exponeringsmätningar.

- ✓ Samverkan mellan myndigheterna behöver förbättras när det gäller kemikalier. De myndigheter som är berörda är Arbetsmiljöverket, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket samt Räddningsverket. Av dessa myndigheter, har idag Arbetsmiljöverket den mest omfattande inspektionsverksamheten. För att uppnå en effektivare tillsyn, behöver frågan om myndigheternas möjlighet att företräda andra myndigheter vid inspektion ses över. Idag finns inte någon sådan möjlighet.

8.1.6 Utbildnings- och arbetsmaterial som stöd för företagens hantering av kemikalier

De intervjuade företagen söker efter utbildnings och arbetsmaterial på kemikalieområdet via internet. De söker oftast i myndigheternas och på branschorganisationernas hemsidor. Leverantören/säljaren kontaktas ofta om man behöver ytterligare information om kemikalier.

FHV och branschorganisationer samt konsulter anlitas ibland för att hjälpa till i företagens kemikaliearbete.

Få av de intervjuade hade tillgång till material (broschyrer etc) som hjälp. Man vill helst få hjälp av en person/expert som besöker dem. De anser också att arbetsmaterial med handfasta råd är ett bra underlag för deras kemikaliearbete. De efterlyser enkla och korta verktyg/lathundar för att själva arbeta med exempelvis riskbedömning av kemikaliehanteringen, utbyte av farliga kemikalier, förebyggande åtgärder m.m. Dessa frågor står högst på deras prioriteringslista.

Idag finns det ett flertal utbildnings- och arbetsmaterial om arbete med kemikalier, kemikalier regler m.m. från myndigheterna, Prevent och olika LO-fackförbund. Vissa material anses för omfattande och svåra att arbeta med.

Förslag till fortsatta insatser

- ✓ att utveckla arbetsmaterial som innehåller vad som gäller för kemikalier och handfasta råd som underlättar kemikaliehantering för företagen. Arbetsgivarorganisationerna trycker speciellt på behov av enkla system för riskbedömning av kemikaliehanteringen, en enkel kokbok med allmänna regler för hur man hanterar och substituterar kemikalier, hur eliminations- och skyddsåtgärder ska vidtas samt hur man hanterar avfall samt checklistor och enkla mallar för hantering av kemiska produkter.

- ✓ det behövs enkelt informationsmaterial från samtliga myndigheter. Detta skulle underlätta för användaren att kontrollera om man följer de ställda kemikaliekraven.

8.2 Lagar om föreskrifter om kemikalier

8.2.1 Bevakning av förslag till ändringar i regelverket inom kemiområdet i Sverige och EU

Arbetsgivareorganisationerna får information om nya regler inom EU från sina olika branschorganisationer i Bryssel. Information lämnas också från Svenskt Näringsliv, som deltar i EUs arbetsmiljöarbete i UNICE och inom EU-kommissionens Rådgivande Kommitté för Hälsa och Säkerhet i Luxemburg. För att förbättra förbundens bevakning av kemikaliefrågorna har en särskild grupp bildats för kemikalier av ett antal av de större arbetsgivareförbunden.

Fackförbund inom LO har en kontinuerlig bevakning av regler inom kemiområdet via LOKE och olika nationella kontaktnät. Allt remissarbete med exempelvis föreskrifter från myndigheterna förankras hos berörda fackförbund innan ett gemensamt svar lämnas till myndigheterna. Några fackförbunds representanter inom LOKE anser att de har kompetens för att bevaka vad som händer i Sverige och inom EU. Andra tycker att de saknar både kompetens och tid för att sätta sig in i olika kemikaliefrågor. Många anser att det är svårt att ha ansvar för alla arbetsmiljöfrågor för hela branschen och vara sakkunniga i kemifrågor. De tycker att arbetstiden knappt räcker till för att bli informerade om olika kemikalieproblem genom förtroendevalda.

Bevakning av kommande lagstiftning inom EU sker EU-kommissionens rådgivande kommitté.

Förslag till fortsatta insatser

Hur bevakningen av lag- och föreskriftsförslag görs, är en fråga för varje berörd organisation. Konsekvenserna av förslagen är inte alltid uppenbara utan kräver ofta branschkunskap i kombination med kunskap om branschens processer och kemikalieanvändning, för att upptäckas. Om parterna tycker att det finns behov av att bevaka kommande EU-direktiv eller svenska lagar och föreskrifter, är det möjligt att knyta detta till det nätverk som nämnts ovan och som skulle kunna knytas till en arbetsmiljöportal.

8.2.2 Åtgärder efter beslutade nya regler inom kemiområdet

Samtliga arbetsgivareförbund/fackförbund informerar sina medlemmar om nya arbetsmiljöregler. Informationskanaler är medlemstidningar, delägarcirkulär, olika skrifter, regionala kurser, informationskonferenser och via hemsidorna.

Varje LO-förbund skickar ut informationsblad till sina avdelningar och klubbar. På förbundens hemsidor uppmärksammas nyheter om nya regler på första sidan. I medlemsportal läggs information in som är mer specifik för medlemmarna (det kräver lösenord). En del informationsmaterial vänder sig till arbetsgivare.

Ombudsmän vid resp förbund informeras också via intranet.

Förslag till fortsatta insatser

- ✓ Det är viktigt att myndigheterna ger ut enkelt och kortfattat informationsmaterial i samband med införande av nya regler inom kemiområdet. Man vill helst få kostnadsfritt material som innehåller kemikalierregler från samtliga myndigheter.
- ✓ Det är viktigt att informationen inte bara handlar om vad som krävs enligt regelverket. Många intervjuer pekar på att det är ett problem, speciellt för de små företagen att omtolka regelverket till vad de själva måste göra. Informationen behöver därför omsättas i råd om hur man gör för att klara reglerna. Detta uppfattar myndigheterna idag som en arbetsuppgift som de har och som de arbetar med. Detta är också ett område som parterna samarbetar om.
- ✓ I många fall är en anpassning av informationen till olika branscher nödvändig. Initiativet till detta bör tas av berörda partsorganisationer.

BILAGA 1. Myndigheter, organisationer och företag som ingått i undersökningen

MYNDIGHETER

Arbetsmiljöverket (AV), Marie Cardfelt
Kemikalieinspektionen (KemI), Björne Olsson
Räddningsverket (RV), Josephine Guldstrand

ARBETSTAGARORGANISATIONER

Landsorganisationen (LO), Christina Järnstedt
Industrifacket, Sture Bengtsson,
Svenska Metallindustriarbetareförbundet, Lars-Erik Folkesson,
Grafiska fackförbundet, Sigurd Holmkvist,
Hotell och Restaurang facket, Bijan Montane och Katarina Prodan,
Svenska Kommunalarbetareförbundet, Lars Erik Lidman,
Handelsanställdas förbund, Stefan Eriksson och Jan Lindgren,
SIF, Börje Sjöholm

ARBETSGIVARORGANISATIONER

Almega

- Tjänsteförbunden, Alliansen Samhallförbundet, Anita Odefalk
- Allmänna Industrigruppen (inkl. Byggnadsämnesgruppen), Tom Johansson

ARBIO

- Skogsindustrierna, Staffan Aminoff
- Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet Cecilia Andersson
- Trä- och Möbelindustrierna, Mai Isakson

Livsmedelsföretagen, Jan Johansson

Metallgruppen

- Gruvornas Arbetsgivareförbund Bodil Mellblom
- Stål- och Metallförbundet
- Svets Mekaniska Arbetsgivareförbundet

Verkstadsindustrierna	Åke Danemar, Björn Hammar, Elinor Kruse, Kenny Kvarnström, Maria Sandqvist
Grafiska Företagens Förbund	Marie Silfverstolpe
Sveriges Byggindustrier	Björn Samuelsson
Elektriska Installatörsorganisationen	Lennart Månsson
VVS-installatörerna	Ulf Eriksson
Transportgruppen	
- Biltrafikens Arbetsgivareförbund	Alf Berglund, Jan Arvidsson-
Bussarbetsgivarna,	
- Motorbranschens Arbetsgivareförbund	
- Petroleumbranschens Arbetsgivareförbund	
- Flygtrafikens Arbetsgivareförbund	
Energiföretagens Arbetsgivarorganisation	Anders Angerfelt
Handelsarbetsgivarna	Johan Bark, Katrin Dagergren

ANDRA ORGANISATIONER

Prevent, Maj-Britt Aava-Hedlund,
Arbetsmiljöforum, Robert Jakobsson,

BILAGA 2. Frågeformulär för myndigheter

Intervjuad, namn: Funktion:

Datum:

Myndighetsfakta

Myndighetsnamn.....

Adress:

Tel: E-mail:

Antal anställda:

1. I vilken omfattning har du kontakt med företag om de regler som ni har för kemikalier? Tar du kontakt med företagen eller företagen med dig? Hur stor del av din tid ägnar du åt det?
2. När företag kontakter dig - vilka typer av frågor är vanligast? Hur stor del av kontakterna tas efter besök av er (Arbetsmiljöinspektionen och annan tillsyn)?

	Företag ber om hjälp med
vilka hälsorisker som finns med kemikalier (toxikologi)	
att göra riskbedömning	
administrativa rutiner (förteckning, VIB, riskbedömning, åtgärder)	
kemi och kemiska risker i den yttremiljön	
avfall	
utbyte av kemikalier	
åtgärder	
att förstå reglerna och vad som gäller olika företag	

3. I er myndighetsutövning (inspektion) finns det några regler som ni ser som speciellt problematiska på något sätt, t ex för att de är svåra att följa för företagen? Vilka regler? På vilket sätt?
4. Är det vanligt med sanktioner (förelägganden, viten, böter etc) för att företag inte följer lagar & föreskrifter när det gäller kemikalier? Vad brukar det bli sanktioner / vite / böter för?
5. Vilka behov bedömer du som störst i företagen när det gäller kemiska produkter? Finns det olika behov i olika grupper av företag? Olika branscher? Olika stora företag?
6. Finns det några nya lagar / föreskrifter som är planerade, som har mer genomgripande betydelse för företagens arbete med kemikalier och kemiska produkter?
7. Finns det något särskilt som du tycker att man borde satsa på för att förbättra företagens arbete med kemikalier? Vad? Vem borde göra det?

Hur tycker du att samordning mellan olika myndigheter fungerar? Finns det område där ni överlappar varandra?

BILAGA 3. Frågeformulär för organisationer

Intervjuad, namn: Funktion:

Datum:

Organisationsfakta:

Adress:

Tel: E-mail:

Antal medlemsföretag:

Branscher:

8. I vilken omfattning har du kontakt med företag om kemiska produkter? Tar du kontakt med företagen eller företagen med dig? Hur stor del av din tid ägnar du åt det?
9. När företag kontaktar dig - vilka typer av frågor är vanligast?
10. Finns det några frågor som ni ser som speciellt problematiska på något sätt, t ex för regler som är svåra att följa för företagen?
11. Vilka behov bedömer du som störst i företagen när det gäller deras kemiska produkter? Finns det olika behov i olika grupper av företag? Olika stora företag?
12. Vad efterfrågar företagen och finns det något av dessa områden som du känner att du behöver veta mer om?

	Företag ber om hjälp med	Jag behöver kunna detta bättre
att förstå myndighets reglerna och vad som gäller olika företag		
hälsorisker som finns med kemikalier (toxikologi). T ex att göra riskbedömning		
Myndighetskrav (förteckning, VIB, riskbedömning, åtgärder)		
åtgärder		
utbyte av kemikalier		
kemi och kemiska risker i den yttremiljön		
avfall		

13. Finns det något särskilt som du tycker att man borde satsa på för att förbättra företagets arbete med kemikalier? Vad? Vem borde göra det?
14. Medverkar du t ex i arbets- eller referensgrupper vid framtagning av nya föreskrifter mm inom kemiområdet?
15. Hur får du information om kommande förslag till ny myndighetsregler? Får du information i tillräckligt god tid innan beslut tas?
16. Hur tycker du att din organisation när det gäller bevakning av kommande lagstiftning? Inom EU & inom Sverige? Hinner ni med? Räcker er kompetens till? Vad är svårast i det arbetet?
17. En del av de nya regler som kommer är mer generella, andra mer specifika för en eller ett par branscher. Arbetar ni på samma sätt med dessa regler?
18. När det fattats beslut om nya regler inom kemiområdet – gör ni något särskilt för att informera era medlemmar?
19. Finns det något som du inte tycker fungerar tillräckligt bra idag i ert arbete med kemikalier? Vad skulle behöva göras för att det ska fungera bättre?
20. Vilken sorts hjälp föredrar du? (rangordna)
(arbets)material med handfasta råd (som kan lämnas ut till den som ber om hjälp / frågor)
handböcker om kemikalier och deras risker
kontaktperson / expert att fråga (bollplank)
annat
21. Brukar ni söka information om kemikalier? Vem frågar ni? Hur?

Har ni något (eget) material som hjälp, t ex handböcker, broschyrer etc som ni använder själva eller tipsar företagen om? Vilka?

BILAGA 4. Frågeformulär för företag

FÖRETAGSAKTA

Intervjuad, namn: Funktion:

Datum:

Företagsnamn:

Adress:

Tel: E-mail:

Antal anställda:

Verksamhet:

.....

- 1 Har ni några (farliga) kemikalier/kemiska produkter? Vilka?
- 2 Arbetar ni med speciellt farliga kemikalier som ger särskilda risker?
- 3 Bildas det farliga luftföroreningar i er verksamhet?
- 4 Har ni några särskilda rutiner för era kemikalier
- 5 Hur tycker du att er kemikaliehantering fungerar? Varför?
- 6 Finns det något som fungerar speciellt bra med er kemikaliehantering ? Varför?
- 7 Finns det något som fungerar dåligt? Varför?
- 8 Vill ni ändra något i er kemikaliehantering?
- 9 Vet de som arbetar med de kemiska produkter vilka riskerna med dem är?
- 10 Hur tycker du att företagets avfallshantering fungerar? Varför? Har ni farligt avfall?
Hur fungerar era rutiner?
- 11 Vet ni vilka administrativa krav som gäller för kemiska produkter? Vilka är de?
- 12 Vad tycker du om kraven?
- 13 Tycker du att ni lever upp till kraven?
- 14 Hur fungerar inköp av era kemiska produkter? Varför? Har ni några speciella regler
för inköp av kemiska produkter?
- 15 Har ni någon aktuell förteckning över era kemiska produkter?
- 16 Brukar ni göra någon riskbedömning av er hantering av kemiska produkter? Hur?
- 17 Har ni undersökt om ni kan byta ut farliga kemikalier som ni arbetar med?

- 18 (Om det bildas luftföroreningar). Har ni eller planerar ni att vidta åtgärder för att minska riskerna med de luftföroreningar som bildas?
- 19 Vet ni vilka regler som gäller för förvaring av brandfarliga varor? Följer ni reglerna?
- 20 Vet ni vilka regler som gäller för avfallshantering? Följer ni reglerna?
- 21 Brukar ni söka information om kemikalier? Vem frågar ni? Hur?
- 22 Har ni haft hjälp i ert kemikaliearbete? Av vem? Hur har det fungerat?
- 23 Har ni något material som hjälp, t ex broschyrer etc? Vilka?
- 24 Skulle du vilja ha mer stöd för ert arbete med kemikalier? JA NEJ
Om JA, på vilket sätt?
- 25 vilken sorts hjälp föredrar du? (rangordna)
[en person/expert som besöker och hjälper till?
att ha tillgång till (arbets)material med handfasta råd?
att ha tillgång till handböcker om kemikalier och deras risker
att kunna tillämpa/använda lagar/föreskrifter
kontaktperson att fråga (bollplank)]
- 26 Finns det något av följande där du skulle vilja ha stöd (gradera...fattas!!!
vilka hälsorisker som finns med kemikalier (toxikologi)
att göra riskbedömning
administrativa rutiner (förteckning, VIB, riskbedömning, åtgärder)
kemi och kemiska risker i den yttremiljön
avfall
utbyte av kemikalier
åtgärder
att förstå reglerna och vad som gäller för oss

IVL Svenska Miljöinstitutet AB

IVL är ett oberoende och fristående forskningsinstitut som ägs av staten och näringslivet. Vi erbjuder en helhetssyn, objektivitet och tvärvetenskap för sammansatta miljöfrågor och är en trovärdig partner i miljöarbetet.

IVLs mål är att ta fram vetenskapligt baserade beslutsunderlag åt näringsliv och myndigheter i deras arbetet för ett bärkraftigt samhälle.

IVLs affärsidé är att genom forskning och uppdrag snabbt förse samhället med ny kunskap i arbetet för en bättre miljö.

Forskning- och utvecklingsprojekt publiceras i

IVL Rapport: IVLs publikationsserie (B-serie)
IVL Nyheter: Nyheter om pågående projekt på den nationella och internationella marknaden
IVL Fakta: Referat av forskningsrapporter och projekt
IVLs hemsida: www.ivl.se

Forskning och utveckling som publiceras utanför IVLs publikationsservice registreras i IVLs A-serie. Resultat redovisas även vid seminarier, föreläsningar och konferenser.

IVL Svenska Miljöinstitutet AB

IVL Swedish Environmental Research Institute Ltd

P.O.Box 210 60, SE-100 31 Stockholm
Hälsingegatan 43, Stockholm
Tel: +46 8 598 563 00
Fax: +46 8 598 563 90

P.O.Box 470 86, SE-402 58 Göteborg
Dagjämningsgatan 1, Göteborg
Tel: +46 31 725 62 00
Fax: +46 31 725 62 90

Aneboda, SE-360 30 Lammhult
Aneboda, Lammhult
Tel: +46 472 26 77 80
Fax: +46 472 26 77 90

www.ivl.se